

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

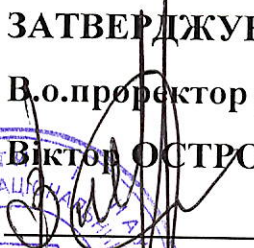
Директор ІФНІМ
Галина ЛЯХОВИЧ

«» 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о.професор з НІР
Віктор ОСТРОВЕРХОВ

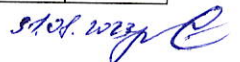
«» 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «МУНІЦИПАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»
ступінь вищої освіти – *бакалавр*
галузь знань – 28 «Публічне управління та адміністрування»
спеціальність – 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійна програма – «Публічне управління та адміністрування»

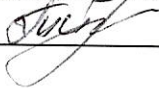
кафедра управління та адміністрування

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екз. (сем.)
Денна	4	7	26	26	3	4	95	150		7
Заочна	4	7,8	8	4			138	150		8

Івано-Франківськ, 2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № ___ від __._____.2020 р.).

Робочу програму склала доцент кафедри управління та адміністрування ІФННІМ ЗУНУ, к.пол.н. Ганна ЖЕКАЛО

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри управління та адміністрування ІФННІМ ЗУНУ, протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Завідувачка кафедри управління та адміністрування
д.е.н., проф. Людмила АЛЕКСЕЄНКО

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», протокол № 1 від 31 . 08 . 2023 р.

Керівник групи
забезпечення спеціальності д.е.н., проф. Алла МЕЛЬНИК

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "Муніципальний менеджмент"

1. Опис дисципліни "Муніципальний менеджмент"

Дисципліна – Муніципальний менеджмент	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»	Обов'язкова дисципліна Мова навчання: українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»	Рік підготовки: Денна – 4 Заочна – 4 Семестр: Денна – 7 Заочна – 7,8
Кількість змістових модулів – 4	Ступінь вищої освіти - Бакалавр	Лекції: Денна – 26 год., Заочна – 8 год. Практичні заняття: Денна – 26 год., Заочна – 4 год.
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: Денна – 95 год. (з них, 4 год. тренінг) Заочна – 138 год. Індивідуальна робота: Денна – 3 год.
Тижневих годин: – 10 год., з них аудиторних – 4 год.		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета й завдання дисципліни «Муніципальний менеджмент»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Дисципліна «Муніципальний менеджмент» є обов'язковою освітньою компонентою для студентів, які навчаються за освітньою програмою підготовки бакалаврів галузі знань «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Метою викладання дисципліни є вивчення теоретичних засад муніципального менеджменту; засвоєння механізмів практичної реалізації елементів спеціального економічного інструментарію управління розвитком муніципальних утворень; оволодіння принципами формування ефективних вертикальних та горизонтальних взаємодій органів місцевого самоврядування; опанування сучасними методами управління муніципальними галузево-функціональними комплексами; вивчення особливостей муніципального управління в зарубіжних країнах для адаптивного використання його в практичній роботі органів місцевого самоврядування в Україні.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

У результаті вивчення дисципліни «Муніципальний менеджмент» студенти повинні:

— *знати*: теоретико-методологічні засади муніципального менеджменту як механізму ефективного управління розвитком муніципальних утворень; систему нормативно-правового забезпечення управлінської діяльності місцевого

самоврядування в Україні та її проблеми; види систем муніципального менеджменту та їх основні характеристики; особливості реалізації важелів спеціального економічного інструментарію муніципального менеджменту; характер вертикальних та горизонтальних зовнішніх взаємодій органів місцевого самоврядування; принципи сучасного управління галузево-функціональними комплексами муніципального утворення; загальні засади організації та здійснення муніципального управління в зарубіжних країнах.

— *вміти*: на основі використання загальнонаукових та спеціальних методів розчленувати систему муніципального утворення на окремі підсистеми з метою виявлення проблем та пошуку шляхів підвищення ефективності їх функціонування; розробляти набір конкретних інструментів управління розвитком муніципальних утворень з урахуванням їх територіально- функціональних особливостей, ситуативних характеристик внутрішнього й зовнішнього середовища; складати стратегічний план розвитку муніципального утворення з використанням методики стратегічного управління та знаходити оптимальні важелі його реалізації на основі практичного оперування спеціальним економічним інструментарієм муніципального менеджменту; будувати логічно- структурні схеми взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державного управління, фінансово-кредитними установами та підприємницьким сектором, шукати слабкі ланки цієї взаємодії й розробляти пропозиції з її удосконалення; проводити економічно-фінансове обґрунтування вибору певних механізмів управління муніципальними галузево-функціональними комплексами; адаптувати прогресивний зарубіжний досвід муніципального управління в практику управлінської діяльності органів місцевого самоврядування України.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

ФК13. Здатність застосовувати інституційну та інструментальну базу управління ресурсами в системі публічного управління.

ФК14. Здатність до застосування спеціальних технологій та методів стратегічного управління соціально-економічним розвитком на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

ФК16. Володіння сучасними технологіями спеціального економічного інструментарію муніципального менеджменту для забезпечення ефективного управління розвитком громади та місцевої економіки.

ФК17. Здатність до аналізу проблем і тенденцій проведення адміністративно-територіальної реформи, використання потенціалу децентралізації для активізації локальних чинників економічного та соціального розвитку.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Передувати вивченню дисципліни «Муніципальний менеджмент» мають такі дисципліни як «Менеджмент», «Теорія організації», «Право», «Державне управління» тощо.

2.5. Результати навчання:

Знати основи електронного урядування.

Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

Демонструвати знання концепцій, методів, принципів та функцій менеджменту в процесі здійснення професійної діяльності в різних секторах публічної сфери.

Уміти управляти функціональною діяльністю організацій публічної сфери.

Генерувати інноваційні ідеї, розрахувати потребу в фінансових ресурсах.

Уміти оцінювати ризики діяльності організацій в публічній сфері та застосовувати інструментарій антикризового управління.

Використовувати інструментарій стратегічного управління в публічній сфері.

Вміти використовувати міжнародні норми і стандарти в системі публічного управління.

3. Програма навчальної дисципліни «Муніципальний менеджмент».

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади муніципального менеджменту.

Тема 1: “Сутність та законодавча база муніципального менеджменту”.

Поняття муніципального менеджменту. Місцеве самоврядування. Теорії місцевого самоврядування. Муніципальне утворення. Особливості муніципальних утворень в Україні.

Співвідношення термінів “муніципальний”, “місцевий”, “комунальний”. Базові поняття муніципального менеджменту: муніципалітет, місцеве співтовариство (спільнота), питання місцевого значення, муніципальне господарство, муніципальна власність, муніципальна служба.

Європейська Хартія місцевого самоврядування. Система законодавчої бази муніципального менеджменту в Україні. Конституція України та Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” як засадничі нормативно-правові акти в сфері муніципального менеджменту. Нормативне регулювання бюджетних і податкових прав місцевого самоврядування. Законодавча база управління комунальною власністю. Проблеми розвитку та удосконалення законодавчої бази муніципального менеджменту в Україні.

Література [7 с. 13-48].

Тема 2: “Побудова системи муніципального менеджменту”.

Види підсистем муніципального менеджменту. Організаційна підсистема муніципального менеджменту. Суб’єкти муніципального менеджменту. Об’єкти муніципального менеджменту. Внутрішнє й зовнішнє середовище муніципального менеджменту. Функціональна підсистема муніципального менеджменту. Інструментальна підсистема муніципального менеджменту. Стратегія як основа управління муніципальними утвореннями. Фінансовий менеджмент для управління фінансовими ресурсами муніципального утворення. Маркетинг для інформаційного забезпечення управління муніципальним утворенням. Проектний менеджмент як складова муніципального управління. Логістика для управління ресурсопотоками. Завдання кадрового менеджменту для успішного управління муніципальним утворенням. Інформаційні технології в муніципальному менеджменті. Завдання й заходи з управління ризиками. Антикризове управління муніципальним утворенням. Ситуаційне муніципальне управління.

Література [7 с. 54-70].

Змістовий модуль 2. Спеціальний економічний інструментарій муніципального менеджменту.

Тема 3: “Стратегічне управління в муніципальному менеджменті”.

Поняття стратегічного управління в муніципальному менеджменті. Цикл стратегічного управління. Стратегічне планування як основа стратегічного управління муніципальним утворенням. Алгоритми стратегічного планування. Система Р.Бейлі. Багатоступеневе планування. Модель К.Мейерсона. Метрополітенське планування Ф.Хейвуда. Вітчизняні моделі стратегічного планування. Методика стратегічного управління розвитком муніципального утворення. Організація робіт з соціально-економічного розвитку муніципального утворення. Мережа спеціального фінансово-економічного інструментарію муніципального менеджменту.

Література [7 с. 78-96].

Тема 4: “Фінансовий менеджмент як управління фінансовими ресурсами муніципального утворення”.

Поняття муніципального фінансового менеджменту та його завдання. Функції муніципального фінансового менеджменту. Муніципальний фінансовий механізм та його структура. Об’єкти фінансового менеджменту муніципального утворення. Бюджетування в управлінні муніципальними фінансовими ресурсами. Процес муніципального бюджетування. Бюджетний і фінансовий аналіз як інструменти фінансового менеджменту.

Література [7 с. 141-155].

Тема 5: “Використання маркетингових інструментів в муніципальному менеджменті”.

Необхідність застосування маркетингу в муніципальному менеджменті. Дерево цілей та завдань використання інструментів маркетингу в муніципальному менеджменті. Формування системи маркетингової діяльності суб’єкту муніципального управління. Використання маркетингових досліджень для інформаційного забезпечення процесу управління територією. Показники моніторингу соціально-економічного стану муніципальних утворень. Ресурсний аналіз муніципального утворення. Проблема муніципального ціноутворення. Оцінка інвестиційної привабливості муніципального утворення. Застосування маркетингових інструментів для забезпечення зв’язків з громадськістю.

Література [7 с. 96-113].

Тема 6: “Проектний менеджмент в муніципальному управлінні”.

Структуризація портфеля муніципальних проектів. Управління муніципальним проектом. Особливості управління проектом на стадіях його життєвого циклу. Ресурсне забезпечення муніципального проекту. Проектне фінансування. Інтереси учасників муніципального проекту, їх узгодження. Тендер муніципальних проектів. Критерії комплексної оцінки муніципальних проектів. Методи оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів.

Література [7 с. 113-123].

Тема 7: “Управління муніципальними логістичними системами”.

Сфери логістики в муніципальному менеджменті. Система муніципальної логістики. Логістика товарних потоків. Аналіз торгової інфраструктури муніципального утворення. Фінансова логістика в муніципальному управлінні. Алгоритми факторного аналізу для управління фінансовими потоками.

Література [7 с. 123-133].

Тема 8: “Менеджмент ризиків та антикризове управління в муніципальному менеджменті”.

Поняття ризику в муніципальному управлінні. Процес управління ризиком. Профілактика ризиків муніципального утворення. Страхування як особливий інструмент менеджменту ризиків. Види страхування на муніципальному рівні. Процедура страхування та взаємодія учасників страхування.

Причини муніципальних криз. Побудова системи антикризового управління в муніципальному менеджменті. Реалізація антикризового управління. Інструменти антикризового управління та їх ситуаційне використання. Спеціальні механізми антикризового управління муніципальним утворенням.

Література [7 с. 129-140].

Тема 9: “Інформаційні технології в муніципальному менеджменті. Ситуаційне муніципальне управління”.

Сфера інформатизації в муніципальному управлінні. Особливості використання інформаційних технологій в окремих сферах місцевого господарства. Проектування використання інформаційних технологій. Муніципальні бази даних. Електронний муніципалітет. Проектування інформаційної інфраструктури.

Вплив ситуації на муніципальний менеджмент. Використання спеціального інструментарію муніципального менеджменту в залежності від характеристик муніципального утворення. Матричні методи для визначення напрямків економічної політики в муніципальному управлінні.

Література [7 с. 170-193].

Тема 10: “Кадровий менеджмент в муніципальному управлінні”.

Побудова системи кадрового управління. Особливості формування кадрового персоналу в органах місцевого самоврядування, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях. Принципи муніципальної корпоративної культури. Розвиток персоналу муніципального управління. База знань, навичок та умінь муніципального менеджера.

Література [7 с. 155-169].

Змістовий модуль 3: Зовнішні взаємодії органів муніципального управління.

Тема 11: “Вертикальні взаємодії органів муніципального управління”.

Взаємодії з регіональними органами державного управління. Інструменти збалансування інтересів органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади. Цільові регіональні програми: цілі, переваги та види. Міжбюджетні відносини. Принципи міжбюджетних відносин. Бюджетування регіональних бюджетів. Взаємодії з органами державного казначейства та податкової адміністрації. Казначейське виконання місцевого бюджету.

Література [7 с. 271-289].

Тема 12: “Розвиток підприємництва в системі муніципального управління”.

Роль підприємницького сектору в розвитку муніципального утворення. Взаємодія органів місцевого самоврядування з суб'єктами великого та середнього бізнесу. Механізм залучення підприємницьких структур до реалізації муніципальних програм. Малий бізнес в муніципальному утворенні. Проблеми розвитку малого бізнесу та шляхи їх вирішення. Форми підтримки малого бізнесу на муніципальному рівні.

Література [7 с. 209-219].

Тема 13: “Управління галузево-функціональними комплексами на території муніципальних утворень”.

Управління системою охорони здоров'я в муніципальному утворенні. Медичне страхування. Бюджетування муніципальної системи охорони здоров'я. Взаємодія з установами

охорони здоров'я. Соціальний захист як об'єкт муніципального управління. Принципи соціальної роботи в муніципальному утворенні. Взаємодія з установами соціального захисту. Управління освітою в муніципальному утворенні. Взаємодія з освітніми установами. Фінансування муніципальних закладів освіти. Управління муніципальним пасажирським транспортом. Планування розвитку громадського транспорту: світовий та вітчизняний досвід. Взаємодія з муніципальними транспортними організаціями. Управління житлово-комунальним господарством. Впровадження нових механізмів господарювання в муніципальний житлово-комунальний сектор. Регулювання тарифів на житлово-комунальні послуги. Розроблення стратегії розвитку житлово-комунального господарства. Реалізація житлово-комунальних проектів. Взаємодія з правоохоронними органами. Муніципальні форми охорони правопорядку.

Література [7 с. 244-266].

Змістовий модуль 4. Муніципальне управління в зарубіжних країнах.

Тема 14: “Організація муніципального управління в зарубіжних країнах”.

Загальна характеристика муніципального управління в зарубіжних країнах. Моделі взаємодії органів центральної влади та місцевого управління в зарубіжних країнах. Особливості організації місцевого управління в окремих зарубіжних країнах та можливості адаптації їх досвіду в Україні. Організація муніципального управління в США. Організація муніципального управління в Німеччині. Організація муніципального управління в Франції. Організація муніципального управління в країнах Скандинавії. Організація муніципального управління в Польщі. Загальна характеристика фінансової системи місцевих органів управління в зарубіжних країнах.

Література [7 с. 303-324].

Тема 15: “Реалізація функцій органів муніципального управління в управлінні соціально-економічним розвитком територій в зарубіжних країнах”.

Організація надання послуг в зарубіжних країнах: основні моделі. Система соціального захисту населення в зарубіжних країнах. Особливості управління муніципальною власністю в окремих зарубіжних країнах. Підтримка підприємництва в системі муніципального менеджменту зарубіжних країн. Особливості стратегічного планування в муніципальному менеджменті зарубіжних країн.

Література [7 с. 325-336].

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Муніципальний менеджмент» (денна форма навчання)

	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	ІРС	Тренінг, КПЗ	Контрольні
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади муніципального менеджменту.						
Тема 1. Сутність та законодавча база муніципального менеджменту.	2	2	4		1	Тесту
Тема 2. Побудова системи муніципального менеджменту.	2	2	5			Тесту
Змістовий модуль 2. Спеціальний економічний інструментарій муніципального менеджменту.						
Тема 3. Стратегічне управління в муніципальному менеджменті.	2	2	6	1	1	Тесту
Тема 4. Фінансовий менеджмент як управління фінансовими ресурсами муніципального утворення.	2	2	6			Тесту

Тема 5. Використання маркетингових інструментів в муніципальному менеджменті.	2	2	6		1	Те
Тема 6. Проектний менеджмент в муніципальному управлінні.	2	2	6			Те
Тема 7. Управління муніципальними логістичними системами.	2	2	6			Те
Тема 8. Менеджмент ризиків та антикризове управління в муніципальному менеджменті.	2	2	6	1		Те
Тема 9. Інформаційні технології в муніципальному менеджменті. Ситуаційне муніципальне управління.	2	2	6			Те
Тема 10. Кадровий менеджмент в муніципальному управлінні.	2	2	6			К
Змістовий модуль 3: Зовнішні взаємодії органів муніципального управління						
Тема 11. Вертикальні взаємодії органів муніципального управління.		1	6			Те
Тема 12. Розвиток підприємництва в системі муніципального управління.	2	1	6		1	Те
Тема 13. Управління галузево-функціональними комплексами на території муніципальних утворень.	2	2	10	1		Те
Змістовий модуль 4. Муніципальне управління в зарубіжних країнах.						
Тема 14. Організація муніципального управління в зарубіжних країнах.	1	1	6			Те
Тема 15. Реалізація функцій органів муніципального управління в управлінні соціально-економічним розвитком територій в зарубіжних країнах.	1	1	6			Те
Разом	26	26	95	3	4	Екзамен

(Заочна форма навчання)

	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	ІРС	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади муніципального менеджменту.					
Тема 1. Сутність та законодавча база муніципального менеджменту.	1		4		
Тема 2. Побудова системи муніципального менеджменту.	1		4		Тестування
Змістовий модуль 2. Спеціальний економічний інструментарій муніципального менеджменту.					
Тема 3. Стратегічне управління в муніципальному менеджменті.	1		10		Тестування
Тема 4. Фінансовий менеджмент як управління фінансовими ресурсами муніципального утворення.	1		10		
Тема 5. Використання маркетингових інструментів в муніципальному			10		

менеджменті.					
Тема 6. Проектний менеджмент в муніципальному управлінні.	1		10		
Тема 7. Управління муніципальними логістичними системами.			10		
Тема 8. Менеджмент ризиків та антикризове управління в муніципальному менеджменті.			10		Тестування
Тема 9. Інформаційні технології в муніципальному менеджменті. Ситуаційне муніципальне управління.		2	10		
Тема 10. Кадровий менеджмент в муніципальному управлінні.			10		
<i>Змістовий модуль 3: Зовнішні взаємодії органів муніципального управління.</i>					
Тема 11. Вертикальні взаємодії органів муніципального управління.			10		
Тема 12. Розвиток підприємництва в системі муніципального управління.			10		
Тема 13. Управління галузево-функціональними комплексами на території муніципальних утворень.	1	2	10		Тестування
<i>Змістовий модуль 4. Муніципальне управління в зарубіжних країнах.</i>					
Тема 14. Організація муніципального управління в зарубіжних країнах.	1		7		
Тема 15. Реалізація функцій органів муніципального управління в управлінні соціально-економічним розвитком територій в зарубіжних країнах.	1		7		
Разом	8	4	138		

5. Тематика практичних занять.

Практичне заняття № 1 (2 год.)

Тема. Сутність та законодавча база муніципального менеджменту.

Мета. Набуття навичок застосовувати системний підхід до управління муніципальним утворенням.

1. Обговорення питань теми:
 - Муніципальне утворення як об'єкт муніципального управління.
 - Муніципальні послуги як продукт діяльності муніципального утворення.
 - Сутність муніципального менеджменту.
 - Нормативно-правова база муніципального менеджменту.
2. Програмований контроль.
3. Розв'язування практичних завдань та управлінських ситуацій.
Література [7 с. 13-48].

Практичне заняття № 2 (2 год.)

Тема. Побудова системи муніципального менеджменту.

Мета. Набуття навичок застосовувати системний підхід до управління муніципальних утворень як складних організацій на основі менеджерського підходу.

1. Обговорення питань теми:
 - Система муніципального менеджменту та загальна характеристика її елементів.

- Організаційна підсистема муніципального менеджменту.
Функціональна підсистема муніципального менеджменту.
Інструментальна підсистема муніципального менеджменту.
2. Програмований контроль.
 3. Розв'язування практичних завдань та управлінських ситуацій.
- Література [7 с. 54-70].

Практичне заняття № 3 (2 год.)

Тема. Стратегічне управління в муніципальному менеджменті.

Мета. Набуття навичок складати стратегічний план розвитку муніципального утворення з використанням методики стратегічного управління.

1. Обговорення питань теми:
 - Поняття стратегічного управління в муніципальному менеджменті.
 - Стратегічне планування як основа стратегічного управління муніципальним утворенням.
 - Алгоритми стратегічного планування.
 - Методика стратегічного управління розвитком муніципального утворення.
 2. Програмований контроль.
 3. Розв'язування практичних завдань та управлінських ситуацій.
- Література [7 с. 78-96].

Практичне заняття № 4 (2 год.)

Тема. Фінансовий менеджмент як управління фінансовими ресурсами муніципального утворення.

Мета. Набуття практичних навичок визначати центри фінансової відповідальності муніципального утворення та проводити балансування фінансових потоків між ними.

1. Обговорення питань теми:
 - Муніципальний фінансовий менеджмент, його завдання та функції.
 - Бюджетування в управлінні муніципальними фінансовими ресурсами.
 - Муніципальна позика як технологія фінансового менеджменту.
 - Бюджетний і фінансовий аналіз як інструменти фінансового менеджменту.
 - Банківські послуги і операції в муніципальному управлінні.
 2. Програмований контроль.
 3. Розв'язування управлінських ситуацій.
- Література [7 с. 141-155].

Практичне заняття № 5 (2 год.)

Тема. Використання маркетингових інструментів в муніципальному менеджменті.

Мета. Набуття практичних навичок визначати маркетингові можливості та розробляти відповідні маркетингові заходи і контексті управління розвитком муніципальних утворень.

1. Обговорення питань теми:
 - Формування системи маркетингової діяльності суб'єкту муніципального управління.
 - Моніторинг соціально-економічного стану та інвестиційної привабливості муніципального утворення.
 - Ресурсний аналіз муніципального утворення.
 - Муніципальне ціноутворення.
 - Оцінка інвестиційної привабливості муніципальних утворень. Конкурентні переваги муніципальних утворень.
 - Просування маркетингового продукту муніципального утворення.
 2. Програмований контроль.
 3. Вирішення управлінських ситуацій.
- Література [7 с. 96-113].

Практичне заняття № 6 (2 год.)

Тема. Проектний менеджмент в муніципальному управлінні.

Мета. Набуття практичних навичок впровадження елементів проектного менеджменту в процесі розвитку муніципального утворення

1. Обговорення питань теми:
 - Управління муніципальним проектом.
 - Проектне фінансування в муніципальному утворенні.
 - Тендер муніципальних проектів та критерії їх комплексної оцінки.
 - Методи оцінки економічної ефективності муніципальних інвестиційних проектів.
2. Програмований контроль.
3. Вирішення управлінських ситуацій та розв'язування задач.
Література [7 с. 113-123].

Практичне заняття № 7 (2 год.)

Тема. Управління муніципальними логістичними системами.

Мета. Набуття навичок управління логістичною системою муніципального утворення та використання її можливостей з метою розвитку муніципального утворення.

1. Обговорення питань теми:
 - Система муніципальної логістики.
 - Логістика матеріальних потоків та фінансова логістика в муніципальному утворенні.
2. Програмований контроль.
3. Вирішення управлінських ситуацій та розв'язування задач.
Література [7 с. 123-133].

Практичне заняття № 8 (2 год.)

Тема. Менеджмент ризиків та антикризове управління в муніципальному менеджменті.

Мета. Набуття практичних навичок визначати можливі ризики муніципального управління та розробляти для їх усунення систему профілактичних заходів.

1. Обговорення питань теми:
 - Ризики в розвитку муніципального утворення та особливості управління ними.
 - Страховання як особливий інструмент муніципального менеджменту ризиків.
2. Програмований контроль.
3. Вирішення управлінських ситуацій та розв'язування задач.
Література [7 с. 129-140].

Практичне заняття № 9 (2 год.)

Тема. Інформаційні технології в муніципальному менеджменті. Ситуаційне муніципальне управління

Мета. Набуття практичних навичок використання спеціального інструментарію муніципального менеджменту в залежності від характеристик муніципального утворення.

1. Обговорення питань теми:
 - Необхідність інформатизації муніципального управління.
 - Проектування і використання інформаційних технологій та муніципальної інформаційної інфраструктури.
 - Електронний муніципалітет.
2. Програмований контроль.
3. Вирішення управлінських ситуацій та розв'язування задач.
Література [7 с. 170-193].

Практичне заняття № 10 (2 год.)

Тема. Кадровий менеджмент в муніципальному управлінні.

Мета. Набуття практичних навичок розвитку персоналу муніципального утворення та дотримання принципів муніципальної корпоративної культури.

1. Обговорення питань теми:
 - Побудова системи кадрового менеджменту.
 - Технології муніципального кадрового менеджменту.
 - Розвиток персоналу муніципального управління.
2. Програмований контроль.
3. Вирішення управлінських ситуацій та розв'язування задач.
Література [7 с. 155-169].

Практичне заняття № 11 (2 год.)

Тема. Розвиток підприємництва в системі муніципального управління

Мета. Набуття практичних навичок визначення напрямів розвитку підприємництва та впровадження механізмів його розвитку.

1. Обговорення питань теми:
 - Роль підприємницького сектору в розвитку муніципального утворення.
 - Взаємодія органів місцевого самоврядування з суб'єктами великого та середнього бізнесу.
 - Механізм залучення підприємницьких структур до реалізації муніципальних програм.
 - Малий бізнес в муніципальному утворенні. Проблеми розвитку малого бізнесу та шляхи їх вирішення.
 - Форми підтримки малого бізнесу на муніципальному рівні.
2. Програмований контроль.
3. Вирішення управлінських ситуацій та розв'язування задач.
Література [7 с. 209-219].

Практичне заняття № 12 (2 год.)

Тема. Управління галузево-функціональними комплексами на території муніципальних утворень

Мета. Набуття практичних навичок управління галузево-функціональними комплексами муніципального утворення.

1. Обговорення питань теми:
 - Поняття галузево-функціональних комплексів муніципальних утворень.
 - Управління житлово-комунальним господарством.
 - Управління муніципальним пасажирським транспортом.
 - Управління системою освіти в муніципальному утворенні.
 - Управління системою охорони здоров'я в муніципальних утвореннях.
 - Забезпечення правопорядку в муніципальних утвореннях.
2. Програмований контроль.
3. Вирішення управлінських ситуацій та розв'язування задач.
Література [7 с. 244-266].

Практичне заняття № 13 (2 год.)

Тема. Організація муніципального управління в зарубіжних країнах. Реалізація функцій органів муніципального управління в управлінні соціально-економічним розвитком територій в зарубіжних країнах.

Мета. Набуття практичних навичок виокремлювати характерні риси побудови системи влади в певній країні для визначення моделі взаємодії органів центральної влади та місцевого управління. Набуття практичних навичок дослідження, виявлення перспективних напрямів удосконалення та впровадження зарубіжного досвіду управління та розвитком муніципальних утворень.

1. Обговорення питань теми:
 - Загальна характеристика муніципального управління в зарубіжних країнах.

Моделі взаємодії органів центральної влади та місцевого управління в зарубіжних країнах. Особливості організації місцевого управління в окремих зарубіжних країнах та можливості адаптації їх досвіду в Україні.

Організація муніципального управління в США.

Організація муніципального управління в Німеччині.

Організація муніципального управління в Франції.

Організація муніципального управління в країнах Скандинавії.

Організація муніципального управління в Польщі.

Загальна характеристика фінансової системи місцевих органів управління в зарубіжних країнах.

Організація надання послуг в зарубіжних країнах: основні моделі.

Система соціального захисту населення в зарубіжних країнах.

Особливості управління муніципальною власністю в окремих зарубіжних країнах.

Підтримка підприємництва в системі муніципального менеджменту зарубіжних країн.

Особливості стратегічного планування в муніципальному менеджменті зарубіжних

країн.

2. Програмований контроль.

3. Вирішення управлінських ситуацій та розв'язування задач.

Література [7 с. 303-336].

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання з дисципліни «Муніципальний менеджмент»

Індивідуальна робота проводиться під керівництвом викладача в позааудиторний час за окремим графіком з урахуванням потреб і можливостей студента і передбачає активну і творчу його діяльність з оволодіння матеріалом та набуття умінь самостійного мислення і самоконтролю. Результатом такої роботи є виконання та захист комплексного практичного індивідуального завдання.

Виконання *КПЗ передбачає розв'язання управлінської ситуації, що включає таку етапність та послідовність дій.*

1. Вибір муніципального утворення (села, селища, міста) для дослідження.

2. Формування інформаційної бази для проведення моніторингу розвитку муніципального утворення:

- визначається мета і завдання моніторингу;
- вибирається система кількісних та якісних показників, які характеризують досліджуваний об'єкт;
- визначаються джерела інформації та обґрунтовується ступінь їхньої надійності та достовірності; здійснюється перевірка інформації;
- опрацьовуються нормативно-правові акти, які визначають розвиток досліджуваного об'єкту,

3. Проведення аналізу розвитку підсистем муніципального утворення:

- розробляються вхідні форми і таблиці;
- проводиться евристичне, арифметичне, логічне визначення показників;
- будуються графіки, діаграми, схеми.

4. Систематизація та узагальнення результатів аналізу системи управління економічним і соціальним розвитком муніципального утворення:

- визначаються проблеми застосування інструментарію муніципального менеджменту;

- підготовлюється аналітична записка з висновками щодо стану підсистем муніципального менеджменту в досліджуваному муніципальному утворенні.

5. Формування пропозицій щодо підвищення ефективності управління економічним і соціальним розвитком муніципального утворення на основі імплементації спеціального економічного інструментарію муніципального менеджменту:

- розробляються варіанти управлінських рішень щодо підвищення ефективності муніципального управління та готується доповідна записка на ім'я відповідного (сільського, селищного, міського) голови.

Межі етапів мають умовний характер і є рухливими: за рахунок інтенсифікації робіт на одному етапі відбувається скорочення процедури на іншому або ж збільшення унаслідок виникнення додаткових умов. Головним завданням поетапної регламентації є дотримання певних правил і процедури проведення оцінки системи муніципального менеджменту.

Оформлення результатів виконання завдання здійснюється у формі аналітичної та доповідної записки, яка повинна містити:

1. Вступ (визначається мета і завдання проведення дослідження).
2. Теоретичні обґрунтування та узагальнення.
3. Методичні підходи до проведення діагностики системи муніципального управління.
4. Основні результати проведеної діагностики.
5. Висновки, узагальнення та рекомендації.
6. Список використаної літератури (інформаційні джерела).

Обов'язковою умовою виконання індивідуального завдання є використання практичного досвіду управлінської діяльності органів місцевого самоврядування в конкретному муніципальному утворенні, побудова таблиць та рисунків.

Індивідуальні завдання з дисципліни виконується самостійно кожним студентом і охоплює усі основні теми дисципліни. Виконання КПЗ з одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту.

№ п/п	Зміст ІРС	К-сть годин
1.	Захист індивідуальних завдань за темами занять	1
2.	Захист результатів виконання КПЗ	2
	Разом	3

Варіанти КПЗ з дисципліни «Муніципальний менеджмент»

Загальне завдання:

Для обраного міста:

1. Побудуйте SWOT матрицю.
2. Здійсніть оцінку міського бюджету в розрізі дохідної бази (частка місцевих податків і зборів, державних трансфертів) та за структурою видатків (на управління, благоустрій, соціальну сферу). Оцініть розмір бюджету розвитку,

розрахуйте деякі показники видатків на душу населення. Зробіть висновок про фінансову спроможність міського бюджету.

3. Проаналізуйте сайт міської ради. Визначте його основні блоки. На основі інформації наведеної на сайті побудуйте структуру виконавчих органів міської ради. Зробіть висновок чи достатньою на сайті є інформація для Вас як туриста чи інвестора.

4. Дайте коротку характеристику стратегії розвитку міста, якщо нема – то програми соціально-економічного розвитку. Чи відповідає стратегія вивченим Вами методологічним підходам до її розробки. На основі стратегії побудуйте дерево цілей розвитку міста.

5. Знайдіть будь-який проект, що реалізується в місті. Оцініть його з позиції інноваційності.

Варіанти міст (за вибором студента)

- Варіант 1. Київ.
- Варіант 2. Тернопіль.
- Варіант 3. Львів.
- Варіант 4. Черкаси.
- Варіант 5. Чернігів.
- Варіант 6. Ужгород.
- Варіант 7. Дніпро.
- Варіант 8. Миколаїв.
- Варіант 9. Мукачево.
- Варіант 10. Чернівці.
- Варіант 11. Рівне.
- Варіант 12. Хмельницький.
- Варіант 13. Харків.
- Варіант 14. Суми.
- Варіант 15. Полтава.
- Варіант 16. Миколаїв.
- Варіант 17. Івано-Франківськ.
- Варіант 28. Чортків.

7. Самостійна робота

№ з/п	Тема та зміст самостійної роботи	Кількість годин		Форма представлення
		денна	заочна	
1.	Опрацювання лекційного матеріалу, навчальної та наукової літератури, періодичних видань. Теми пошукових робіт: 1. Алгоритми стратегічного планування розвитку муніципального утворення. 2. Методологія стратегічного управління	20	30	Підготовка інформаційних повідомлень або пошукових робіт з проблемних питань

<p>муніципальним утворенням.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Спеціальний фінансово-економічний інструментарій та інструментальна підсистема муніципального менеджменту. 4. Муніципальний фінансовий менеджмент: його завдання, функції, об'єкти та суб'єкти. 5. Муніципальний фінансовий механізм та його структура. 6. Бюджетування в управлінні муніципальними фінансовими ресурсами. 7. Бюджетний та фінансовий аналіз як інструменти фінансового менеджменту в муніципальному утворенні. 8. Аналіз ресурсів муніципального утворення. 9. Ціноутворення в системі надання муніципальних послуг: основні методичні підходи та проблеми. 10. Оцінка інвестиційної привабливості муніципального утворення. 11. Використання маркетингових інструментів для забезпечення зв'язків з громадськістю в муніципальному управлінні. 12. Управління муніципальним проектом та узгодження інтересів його учасників. 13. Тендер муніципальних проектів. Проектне фінансування в муніципальному утворенні. 14. Критерії комплексної оцінки муніципальних проектів. 15. Система муніципальної логістики. 16. Логістика товарних потоків в муніципальному утворенні. 17. Фінансова логістика в муніципальному управлінні. 18. Управління ризиками в муніципальному менеджменті. 19. Побудова системи антикризового управління в муніципальному менеджменті. 20. Спеціальні технології антикризового управління муніципальним утворенням. 21. Сфери інформатизації в муніципальному управлінні. 22. Особливості використання інформаційних технологій в окремих сферах місцевого господарства. 23. Проектування й використання інформаційних технологій та муніципальної інформаційної інфраструктури. 24. Ситуаційне муніципальне управління. 25. Побудова системи кадрового управління в муніципальному менеджменті. 26. Принципи муніципальної корпоративної культури. 27. Розвиток персоналу муніципального управління. 28. Особливості формування кадрового персоналу в органах місцевого самоврядування, Київській та 			
--	--	--	--

	Севастопольській міських державних адміністраціях. 29. Взаємодії органів місцевого самоврядування з регіональними органами державної виконавчої влади. 30. Міжбюджетні відносини та бюджетування регіональних бюджетів.			
2.	Оволодіння спеціальним економічним інструментарієм муніципального менеджменту: – дослідження практики застосування інструментів муніципального менеджменту в діяльності органів місцевого самоврядування; – виявлення проблем застосування технологій муніципального менеджменту в забезпеченні розвитку муніципальних утворень	20	30	Підготовка доповідних та аналітичних записок
3.	Виконання індивідуального завдання	20	40	КПЗ, Індивідуальна робота
4.	Пошук інформації за темами дисципліни в мережі Інтернет	31	44	Електронна база даних
5.	Тренінг з дисципліни	4		Презентація результатів
	Всього	95	138	

8. Тренінг з дисципліни.

Організація і порядок проведення тренінгу

1. Вступна частина. Актуалізація теми тренінгового заняття та структуризація процесу його проведення. Ознайомлення студентів з метою тренінгу, його завданнями, процедурою проведення, очікуваними результатами. Представлення програми тренінгу.

2. Організаційна частина. Встановлення правил проведення тренінгу, формування малих робочих груп (3-5 груп), визначення завдань та розподіл ролей. Забезпечення учасників тренінгу роздатковими матеріалами: таблицями, бланками документів, алгоритмами проведення, інструкціями.

3. Практична частина. Виконання тренінгових завдань у малих групах з використанням базових та інноваційних методів проведення тренінгу за визначеною темою (проблемою). Підготовка презентаційних матеріалів за результатами виконання тренінгового завдання.

4. Підведення підсумків. Презентація практичної роботи в малих групах. Обговорення результатів виконання завдань, обмін думками з проблематики теми тренінгу, підведення підсумків, оцінка результативності роботи в групах та досягнення поставлених цілей тренінгу.

Тематика тренінгу.

1. Формування системи управління розвитком громади.

2. Діагностика соціально-економічних процесів в громаді.
3. Створення координаційної структури з управління розвитком громади.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання.

У процесі вивчення дисципліни «Муніципальний менеджмент» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- наскрізні проекти;
- командні проекти;
- аналітичні звіти;
- розрахункові роботи;
- презентації виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КППЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- екзамен;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю.

В процесі вивчення дисципліни використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне тестування та опитування;
- підсумкове тестування по кожному змістовому модулю;
- ректорська контрольна робота;
- оцінювання виконання КППЗ;
- підсумковий екзамен.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КППЗ, враховуючи поточне опитування)	Заліковий модуль 4 (екзамен)	РАЗОМ
20 %	20 %	20 %	40 %	100 %
Тиждень (8)	Тиждень (13)	Тиждень (14)		

Отриманий рівень знань студента з усіх видів виконуваних робіт по дисципліні (теоретична підготовка, практична робота, КПІЗ) оцінюється як за національною шкалою, так і шкалою ECTS. Переведення оцінок за системою КМСОНП здійснюється за схемою, поданою в таблиці.

Таблиця

Шкала оцінювання за шкалою ECTS

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов’язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ з/п	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1-15
2	Індивідуальні завдання для самостійного виконання (електронний варіант)	1-15
3.	Імітаційно-рольова гра “Управління розвитком громади”	1-14

Перелік методичних вказівок та розробок з дисципліни

№ з/п	Найменування	Кількість примірників
1	Навчально-методичний комплекс з вивчення дисципліни „Муніципальний менеджмент”. Тернопіль: Економічна думка, 2015. — 144 с.	100
2	Методичні вказівки з проведення тренінгу з дисципліни „Муніципальний менеджмент”. Тернопіль: Економічна думка, 2019.	100
3	Навчальний посібник з дисципліни „Муніципальний менеджмент”. — Тернопіль: Економічна думка, 2005. — 416 с.	300
4	Навчальний посібник з дисципліни „Муніципальний менеджмент”. К.: Знання, 2006 420 с.	2000
5	Муніципальний менеджмент: підручник / Мельник А.Ф., Монастирський Г.Л., Дудкіна О.П. Тернопіль, 2013. 364 с.	300
6	Муніципальний менеджмент: підручник / Мельник А.Ф., Монастирський Г.Л., Дудкіна О.П. Тернопіль, 2020. 364 с.	200

12. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ДИСЦИПЛІНИ «МУНІЦИПАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА

1. Блейклі Е. Дж. Планування місцевого економічного розвитку: теорія і практика / Блейклі Е. Дж.; пер. з англ. Львів: Літопис, 2012. 416 с.
2. Енциклопедія державного управління : довідк. вид. У 8 т. Т. 5. Територіальне управління / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. ; наук.-редкол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), В. П. Трощинський (заст. голови), Ю. П. Сурмін [та ін.] ; наук.-редкол. п'ятого тому: О. Ю. Амосов (співголова), О. С. Ігнатенко (співголова), А. О. Кузнецов [та ін.]. - К. : НАДУ ; Х. : ХарPI НАДУ "Магістр", 2011. 406 с.
3. Мельник А.Ф. Муніципальний менеджмент: навч. посібник / Мельник А.Ф., Монастирський Г.Л., Дудкіна О.П. К.: Знання, 2006. 420 с.
4. Мельник А.Ф. Управління розвитком муніципальних утворень: теорія, методологія, практика: монографія / А.Ф. Мельник, Г.Л. Монастирський. Тернопіль: Економічна думка, 2007. 476 с.
5. Монастирський Г.Л. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Муніципальне управління» / Мельник А.Ф., Монастирський Г.Л. Тернопіль: Вид-во «Економічна думка» ТНЕУ, 2020.
6. Монастирський Г.Л. Модернізаційна парадигма управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня: монографія. Тернопіль: Вид-во «Економічна думка» ТНЕУ, 2010. 464 с.
7. Муніципальний менеджмент: підручник / Мельник А.Ф., Монастирський Г.Л., Дудкіна О.П. Тернопіль, 2019. 364 с.
8. Наукові основи та імплементація світових практик місцевого самоврядування і об'єднання територіальних громад: [колект. монографія] / під заг. ред. проф. Сазонця І.Л. ; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування, РВП "Центр розвитку місцевого самоврядування". - Рівне : Волинські обереги, 2017. - 214 с.
9. Реформа системи державного управління та місцевого самоврядування в Україні: стан, виклики, перспективи здійснення: наук. доп. / [В. С. Куйбіда та ін.] ; за заг. ред. В. С. Кубійди ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - Київ : НАДУ, 2018. - 179 с.
10. Чернеженко О. М. Місцеве самоврядування в Україні та державах-учасницях ЄС: конституційне регулювання й організаційні моделі: монографія / Чернеженко О. М. ; Нац. акад. внутр. справ. - Київ : Ліра-К, 2018. - 379 с.

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА

1. Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу : навч. посіб. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; авт.-упоряд.: М. О. Баймуратов, О.В. Батанов, П. В. Ворона [та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, М. К. Орлатого. Київ : НАДУ, 2021. 627 с.
2. Аналіз політики для використання соціально-економічних переваг видобувних проєктів в Україні : практ. посіб. / В. В. Тертичка, Г. Л. Рябцев, С. В. Сапегін, О. В. Берданова ; Укр. ін-т газу нетрадиц. джерел, Наук.-техн. центр "Псіхея". - Київ : Псіхея, 2015. 84 с.
3. Бабінова О. О. Державна регіональна політика і регіональний розвиток: сучасні реалії України та європейський досвід : монографія; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - К. : Фенікс, 2011. - 270 с.
4. Банчук О. Запобігання і протидія корупції в органах місцевого самоврядування : практ. посіб.; Швейцар.-укр. проєкт "Підтримка децентралізації в Україні - БЕБРЯй", Центр політико-прав. реформ. - К. : Софія-А, 2012. - 84 с.
5. Берданова О. Оперативне планування реалізації стратегії територіального розвитку : практ. посіб. / О. Берданова, Є. Фишко; Швейцар.-укр. проєкт "Підтримка децентралізації в Україні - БЕБРКО". - К. : Софія-А, 2012. - 45 с.

6. Бюджетна та фінансова децентралізація як інструмент зміцнення матеріально- фінансової основи місцевого самоврядування : навч.-метод. матеріали / В. Г. Бодров, С.А. Дяченко ; упоряд. В. М. Гаврилюк ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів. - Київ : НАДУ, 2015. - 96 с. Васильченко Г. Планування розвитку територіальних громад : навч. посіб. для посад. осіб місц. самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко; Асоц. міст України. - Київ : Підприємство ВІ ЕН ЕЙ, 2015. 256 с.
7. Викладання лідерства для посадових осіб та представників місцевого самоврядування: сутність, виклики, перспективи : матеріали Всеукр. круглого столу (Київ, 15 квіт. 2015 р.) : [наук. вид.] / за заг. ред. В. А. Гошовської, Л. А. Пашко, А. К. Гука ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів, Каф. парламентаризму та політ. менеджменту. - Харків : Фактор, 2015. - 88 с.
8. Віліжінський В. М. Реформування системи місцевого самоврядування в Україні з урахуванням національних традицій врядування : монографія / В. М. Віліжінський, М. П. Попов ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. - Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021.
9. Ворона П. В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади : монографія / П. В. Ворона ; Вищ. навч. закл. Укоопспілки "Полтав. ун-т економіки і торгівлі" (ПУЕТ). - Полтава : ПУЕТ, 2012. - 341 с.
10. Гарькавий І. Б. Зміцнення містообслуговуючої сфери органами місцевого самоврядування : монографія / І. Б. Гарькавий ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ : Фенікс, 2015. 356 с.
11. Гошовська В. А. Організація роботи міського голови : навч.-метод. матеріали / В. А. Гошовська, Т. І. Сущенко, А. П. Лелеченко ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів. - Київ : НАДУ, 2015. - 48 с.
12. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України : наук. вид. / О. М. Бориславська, І. Б. Заверуха, Е. М. Захарченко [та ін.]; Швейцар.-укр. проект "Підтримка децентралізації в Україні - DESPRO". - К. : [б. в.], 2012. - 127 с.
13. Досвід реформування адміністративно-територіального устрою в країнах Європейського Союзу : опор. конспект лекцій / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; авт.-упоряд.: П. В. Ворона, П. М. Любченко, М. І. Лахижа, І. М. Грищенко. - Київ : НАДУ, 2015. 94 с.
14. Забезпечення органами публічної влади інституційних передумов розвитку підприємництва : наук.-метод. розроб. / В. С. Загорський, А. Й. Серант, С. М. Ромашко [та ін.]; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Упр. орг. фундам. та приклад. дослідж., Львів. регіон. ін-т держ. упр. - Київ : НАДУ, 2014. - 32 с. : табл., рис. - (Бібліотека слухача. Публічне адміністрування).
15. Зарубіжний досвід формування ресурсного потенціалу територій : опор. конспект лекцій / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Каф. регіон. упр., місц. самоврядування та упр. містом ; ав.-упоряд.: Н. В. Васильєва, Ю. А. Глущенко, В. Ю. Глеба [та ін.]. - Київ : НАДУ, 2014.
16. Заяць Д. Д. Статут територіальної громади: теоретико-правові аспекти : монографія / Д. Д. Заяць ; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2014. - 101 с.
17. Енциклопедичний словник з державного управління : довідк. вид. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко [та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. - К. : НАДУ, 2010. - 819 с.
18. Інституційний розвиток місцевого самоврядування в умовах державно- управлінських реформ : наук. розроб. / І. В. Козюра, А. О. Краснейчук, Ю. Г. Іванченко [та ін.]; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Упр. орг. фундам. та приклад. дослідж., Ін-т проблем держ. упр. та місц. самоврядування. - Київ : НАДУ, 2021. - 52 с.

19. Карий О. Місцеві ініціативи та залучення громадськості до здійснення місцевого самоврядування : навч. посіб. для посад. осіб місц. самоврядування / О. Карий, Я. Панас; Асоц. міст України. - Київ : Підприємство ВІ ЕН ЕЙ, 2015. - 176 с.
20. Ковбасюк, Ю. В. Децентралізація влади: розмежування повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування : навч.-метод. матеріали Z Ю. В. Ковбасюк, І. О. Дегтярьова ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів. Київ : НАДУ, 2015. 60 с.
21. Ковбасюк, Ю. В. Організація роботи голови районної ради : навч.-метод. матеріали Z Ю. В. Ковбасюк, В. А. Гошовська, Л. В. Прудіус ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів. - Київ : НАДУ, 2015. - 90 с.
22. Колтун В. С. Закономірності та тенденції розвитку місцевого самоврядування: комплементарний підхід : монографія Z В. С. Колтун ; Нац. акад. держ. упр. При Президентові України. - Київ : Фенікс, 2015. - 367 с.
23. Концептуальні засади реформування системи регіонального управління : монографія / М. М. Іжа, З. В. Балабаєва, Т. А. Берегой [та ін.] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. - Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015. - 212 с.
24. Лідерство в місцевому самоврядуванні : слов. термінів / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів, Каф. парламентаризму та політ. менеджменту ; уклад.: В. А. Гошовська, Л. А. Пашко, А. К. Гук [та ін.] ; за заг. ред. В. А. Гошовської, Л. А. Пашко, А. К. Гука [та ін.]. - Харків : Фактор, 2019. - 156 с.
25. Місцева влада в країнах пострадянського простору = Local Government in the Countries of the Former Soviet Union : колект. монографія / П. В. Ворона, В. А. Гошовська, П. Лопушинський [та ін.] ; за заг. ред. П. В. Ворони. - Полтава : ПП Шевченко, 2016. - 528 с.
26. Організація надання послуг: теорія, методологія, практика : монографія / за заг. ред. О. І. Васильєвої, О. С. Ігнатенка ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - Донецьк : Юго-Восток, 2020. 388 с.
27. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади : навч. посіб. для посад. осіб місц. самоврядування Z О. Кириленко, Б. Малиняк, Письменний, В, Русін ; Асоц. міст України. - Київ : Підприємство ВІ ЕН ЕЙ, 2021. - 396 с.
28. Практики організації надання адміністративних послуг на місцевому рівні : наук. розроб. / О. І. Васильєва, О. С. Ігнатенко, Н. В. Васильєва [та ін.] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Упр. орг. фундам. та приклад. дослідж., Каф. регіон. упр., місц. самоврядування та упр. містом. - Київ : НАДУ, 2014. - 52 с.
29. Шикеринець, В. В. Становлення та тенденції розвитку місцевого управління в Україні : монографія; за наук. ред. О. Я. Лазора ; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2020. - 183 с.
30. Bennet R. Territory and administration in Europe / Bennet R. London: Printer, 1989.
31. Bingham R., Mier R. Theories of local economic development: perspectives from across the disciplines. Newbury Park, CA, USA: SAGE, 1993.
32. Blakely E. Planning local economic development. Thousands Oaks, a, USA: SAGE Publications, 1994.
33. Eisinger P. The rise of the entrepreneurial state. Madison, WI, USA: The University of Wisconsin Press, 1988.
34. Gorzym-Wilkowski W. Zarys ekonomiki gminy / Gorzym-Wilkowski W., Miszczuk A. Lublin, Norbertinum, 2015. 254 s.
35. Strategie regionalne. Poradnik. PARR, 2017. 45 s.
36. Wojciechowski E. Samorząd teretorialny w warunkach gospodarki rynkowej / Wojciechowski E. . Warszawa: PWN, 2017. 150 s.